

Lapkričio 1918 m.

№ 11 (81).

ATETIS

Turinys.

I. A. B.: Darbas ir poilsis	289
II. ROM. ZIBUNTAS: Musų poezija ir jaunieji poetai	294
III. J. BUIVYDIS: Romanas	300
IV. R. ZIBUNTAS: Atsimenu (Eilės)	312
V. SMĖKLA: * * * (Eilės)	312
VI. Iš mokyklų gyvenimo	313
VII. J. V.: A. a. Elena Bortkevičaitė	316
VIII. Patarlės	319
IX. Redakcijos atsakai.	220

Antru atveju spausdinama Lietuvos jaunimui maldaknygė

MELSKIMĖS

Sustatė Prelatas A. Dambrauskas

Įvairiomis kainomis, pagal aptaiso.

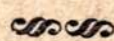
Užsisakant meldžiama aiškiai pažymėti, kiek egzempliorių tos maldaknygės norima imti merginoms ir kiek vaikinams.

Šv. Kazimiero Draugijos knygyno vedėjas

A. Kniukšta.

LAPKRIČIO 1918 METŲ.

T. VII.

ATEITIS.

№ 11.

Darbas ir poilsis.

Vargu šiandieną rasti žmogus, nesiskundžias, jog per daug sunkiai dirbas, poilsio reikalaujas. Skundžiasi-aima- nuoja moksleiviai, kaip tikri vergai šventadienių neturi, dieną-naktį beširdžių mokytojų kamuojami esą; rokuoja- dejuoja žemdirbiai liuosybės nepažįstą, laukuose prakai- tuoti-šalti, sau ir visiems siurbelėms-didpilviams maistą gaminti priversti esą; šaukia-čypia inteligentai, sudžiuve, apipuvę-surugę kol didįjį mokslą įgiję, į kamuolį susirie- tę, į kuprą susilinkę prie rašomojo stalo besėdėdami, pa- mišę-padukę befilosofuodami, apjakę-apžlibę beskaitydami, berašydami, nuskurdę-pailbę žmonės šviesdami-keldami, visuomet sunkiai dirbą, poilsiui mažiausios valandėlės nerandą...

Darbas, poilsis labai gerai pažįstami žodžiai, bet abejoju, ar visi mūsų jaunieji „f i l o s o f a i“ — išminties prieteliai tikrąją jų prasmę supranta. Pasistengsime fi- ziologiškai tą klausimą pagvildinti, tėmydami, ką moks- las apie tuodu terminu sprendžia, kaip juos aiškina.

Visos gyvybę žemėje palaikančiosios jėgos, reika- lingosios kokiam-nors darbui atlikti, yra ne kas kita, kaip tik saulės energija. Paprasčiausi jos apsireiškimai — tai šviesa ir šiluma. Augalai šią saulės energiją išsiulpia-įtrau- kia į save bet ji ten randasi neliuosa, perdirbta į che- mišką jėgą. Chemiškame procese, medegos persimainyme, persiesybinime oro rugštygamis susijungia su esančiuoju maiste angliagamiu, ir taip saulės spėkos sparumas, ku- ris augaluose jau buvo užsnudęs, atgija ir apsireiškia kaipo gyvių šiluma, darbininko spėka.

Žmogus maitinasi augalais ir gyviais, kvėpuoja tuo- pat oru kaip augalai ir gyviai, jame darosi toksai pat chemiškas persimainymas, medegos persiesybinimas. „Visas

pasaulio ruimas“, sako Helmholtz'as,— „rodosi pildyte perpildytas šios jėgos sparumu, kuris visokiuose gamtos mainymuose, krypsniuose nei didėja, nei mažėja, jis gana tankiai apsireiškia permainingose, bet kaip ir materija užsilaiko niekuomet nekintamoje tiekybėsėje per visus amžių amžius“. Šis spėkos sparumas apsireiškia: gan kaip šviesa, gan kaip šiluma, gan kaip chemiška jėga, gan kaip elektra, gan kaip mechaniskasis judėjimas,—ir dabar jau mokslas, technikos išradimai taip išstobulinti, kad kiekvieną šių jėgų tam tikrais prietaisais lengvai galima kita geidžiamąją jėgą paversti. Bet ir toji spėka, kuria mūsų siela visus kuno mašinos ratelius suka, kuria mūsų kuno dalelės, mūsų smagenis dirba, yra ne kas kita, kaip tik kitoks tos visą pasaulio ruimą perpildančiosios jėgos sparumo pavidalas ir todėl jau vieno delto, kad mes kvėpuojame, valgome, turime ir dirbti. „Veido prakaitė“, sako šv. Raštas, — „valgysi duoną“. (Gen. 3. 19). „Kas nenori dirbti“, priduria apaštalas, — „tenevalgo“. (Tes. 3. 10.). Mes ne todėl dirbame kad gyventumėme, bet gyvename kad dirbtumėme, — ir tasai kuris tikro darbo supratimo neturi ir nesistengia jo įgyti, yra lygus vyrui-mašinistui, kuris savo rankomis garo mašinos sukėją, varytoją ratą prirakinęs, krosnį stiprai kurentu, arba žvėjui, kuris kiaušu-sudaužytu laivu į šelstančias, jures suirusiu tinklu žuvant važiuoti išdrįstu.

Tame momente, kada mes dirbame, mes nieko naujo neišduodame: mūsų noru-protu lieka tik sujudintas, į darbą paragintas tos jėgos sparumas, kuri mūsų kuno dalelėse ir smagenyse yra susitaupusi, iš įvairios medegos valgant ir kvėpuojant įgauta-susidarusi. Tai supratę, galėtumėm manyti ir be baimės suklysti sakyti, kad tokia-me dalykų stovyje, jei mūsų kunas tikrai sveikas, tai apie nuvargimą, prisivarymą, pailsimą, atilsio reikalingumą ir kalbos negali būti, nes mes kvėpavimu ir valgymu proporcingai pasidariusiems nuostoliams naujų visuo-net reikalingų jėgų pasigaminti galėtumėme. Jei pirmoji nuovargio priežastis tikrai būtų darbu reikalingųjų jėgų stoka, tada nudžiugę galėčiau sakyti: klausimas apie jį jau užbaigtas.

Praeitajame šimtmetyje Lavoisier'as chemiškais analizėmis išrodė, kad kvėpavimu įtranktojo rugštigamio tiekybės ir iškvėpuojamasis anglirugštis mūsų kuno dalelių darbavimąsi padidina. Helmholtz'as 1875 met. su-sekė, kad dirbant, raumenyse, kuno dalelėse toji medega,

kuri vandenyje lengviai tirpsta, mažėja, toji gi, kuri tik alkoholyje tirpsta, didėja. Toliaus Du Bois Reymond'as išrodė, kad darbo metu kune randasi daug-daugiau įvairių rūgščių, negu ramiame stovyje. Galop Rankė iš pailsusio, prie sunkaus darbo nuvarginto kuno dalelių išgavo tam tikrą skystimą, kurį įleidus į gerai pasilsėjusią, sustiprėjusią, sunkiam darbui prirengtą kuno sąnarį, tojo darbštumo galė tuojaus sumažėja. Vėl jį nuo minėtojo, kenksmingojo skystimo paliuosavus, kuno sąnaryje pirmosios darbo jėgos sugrižta.

Pasigaunant tų kelių pastabų manan, nebesunku bus svarbiają nuovargio mislę išpėti. Nuvargimo priežastis tai ne darbui reikalingųjų jėgų stoka, kaip dauguma mūsų mano, bet naujų kenksmingų rūgščių bei skysčių atsiradimas, kurie mūsų kuno, — it kokiai mašinai netyrumo delei priskretus, — darbumą apsunkina, galop visiškai sulaiko. Toji jėga, kuria mes dirbame, gaminasi mūsų kune chemišku persimainymu, įvairios medegos persiesybiniu, bet tasai chemiškasis procesas be reikalingosios darbo jėgos gamina ir nuodingų sulčių-skystimų, kuriuos kunas normaliam stovyje atskiria ir iš savęs prašalina, o esant kokiai nors kibelei, jis susitaupo, palieka kune. Kaip tik to kenksmingojo skystimo daugiaus mūsų kune susirenka, mes tuoj nuvargstame, pailstame, o perdaug jo atsiradus, susergame.

Garsus francuzų chemikas Gautier stengėsi šias mūsų kunui kenksmingasias substancijas ištirti ir atskirti, bet aplamai apie jas neviskas dar žinoma. Tik tai gerai žinoma, kad dirbant mūsų kuno dalelėse atsiranda kenksmingos, nuodingos medegos, juo daugiau jos pasidaro, tuo labiau kuno dalelės, smagenis darbuojasi — kamuoja. Kuno narveliai užsikrečia, nuodai patenka į kraują, tas rinkiodamas užnuodijs visą kuną. Prie tinkamesniųjų tyrinėjimo pastebėjimų priskaitoma Saviol'io atradimas, todėl su juo plačiau susipažinsime. Jis ėmė pilsusių gyvių pilvo sultis, jas atidžiai tyrinėjo ir įsitikrino, kad kaip pilvo skystimo-sulos taip ir kloro-rugšties tiekystė žymiai buvo sumažėję. Darydamas įvairius bandymus maisto virškinimo, jis išrodė, kad nuvargusio, pailsusio gyvio pilvo sula kur kas silpnesnė, menkiaus virškina, negu gyvio normaliam stovyje esančio.

Iš kitų fiziologiskais klausimais užsiėmusiųjų, skatlingus tyrinėjimus, įvairius bandymus darusiųjų priminsiu dar italietį A. Masso, kuris savo laimingai pasiseku-

siais pastebėjimais daug slaptingų, tamsių, neaiškių mūsų kuno ir dvasios darbavimosi sąlygų aiškiai išdėstė. Masso yr išradęs net tam tikrą prietaisą, kurį ergografu, „darbo matuotuoju“ pavadino; šio aparato pasigaudamas jis pažymėjęs-užrašęs viską, kas nuovargiui-pailsimui įvykstant mūsų kune atsitinka, priversdamas tam tikslui įtaisyta urbulą-štiftą slinkti, traukties per juodai suodžiomis nudažytą cilindrą ir ant jo pažymėti visus kuno sąnarių judėjimus-traukimasi-kontrakciją ir t. t. Kitą prietaisą jis yr išgalvojęs kraujo smagenyse rinkiavimui tēmyti; juo daręs bandymus su vyru Bertino vardu, kuriam kaktos viduryje buvusi dviejų centimetrų skylė, ton skylėn jis įdėjęs gumos lopą. Kitame aparato gale buvęs urbulas, kuris visus smagenyse judėjimus pažymėjęs.

Tais aparatais naudodamasis Masso yr išrodęs, kad protiškas, smagenų veikimas turi tokį pat sąryšį su visu organizmu, kaip kuno dalelių darbavimasis. Jis vispusiškai, moksliskai yr išdėstęs, kad protiškas, dvasios darbas arba, kaip sakoma, dirbimas galva, ką daugelis šiandien netiki, yra toksai pat sunkus darbas, kaip ir paprastieji lauko ar kiti darbai, kuriuos visas kunas dalyvauja; protiškas darbas dar daug greičiau priilsina, nuvargina, nes chemiškasis procesas smagenyse kurkas sparčiau, negu kitose kuno dalyse atsilieka. Galop ar mes dirbame protiškai-galvą, ar fiziškai rankomis vistiek, dirbant mumyse visuomet išsiskiria, atsiranda kenksminga, nuodinga medega, kuri mūsų kuno mechanizmą užkrečia ir jis greitai priilsta arba visai sustoja. Masso savo ergografu yr išrodęs ir tai, kad smagenų nuvargimas mažina viso kuno grakštumą, lengvumą, taip pat kaip kuno prikamavimas atsiliepia į smagenis, — taigi klaidinga toji nuomonė, buk po sunkaus protiško darbo geriausias poilsis — tai fiziškas darbas ir atbulai, arba įvairūs pasilinksminimai: tikras poilsis randamas ne darbe, ne pasilinksminimuose, ne judėjimuose, (nes budėjant mūsų kune chemiškasis procesas be perstojo veikia), bet vien ramybėje, saldžiame miege.

Iš tų kelių tyrinėjimų, išvedžiojimų aiškiai matome, kad visai klaidingas, geidžiamojo tikslo nepasiekias mokyklose vartojamasis paprotys po pertraukų vaikus gimnastika mankštinti, kad apsaugojus juos nuo persidirbimo, proto susilpnėjimo. Bet nereikia klysti. Tiesa, kuno mankštinimai sveikatos palaikymui butinai yra reikalingi. Gimnastika ne tik kad kuno sveikatai nekenkia, bet ją suteikia,

palaiko, kuną stiprina, dailina, daro grakštu, lengvu. Vienok nereikia užmiršti, kad gimnastika — tai fizinis darbas ir klysta visi tie, kurie joje jieško poilsio. Galop tie Masso tyrinėjimai dalimi nušviečia labai svarbų, visuotiną, kuriuo beveik visi apšviestiesni žmonės interesuojasi, dabarties klausimą apie taip prasiplatinusį mūsų laikais nervingumą, žmonių silpnumą ir šimtus kitų įvairių senovėje visai nežinomų kibelų. Sveikai mąstant, čia savaime kyla abejonė, ar tik kartais žmonija neklysta visą kalnę sukraudama ant nieko nekalto darbo, itardama buk tai perdidi įiegy aikvojimą dirbtuvėse, perdideli protišką ir fizinę darbavimąsi... Žinoma, neišmintingas savęs varginimas darbu ar kitaip, kenkia sveikatai, bet ar tik čia nebus kaltas perilgas poilsis, bedarbiavimas. Darbas — tikrasis laimės šaltinis dabar visų neapkenčiamas, didžiausiu priešu, žmonijos spaudėju-slėgėju laikomas. Pasiliuosavę iš to nevidono nagų žmonės it musės ant medaus puolasį visomis keturiomis į pasaulio linksmybių, sukuri, iki pat ausų jame pasineria. Mano rasią laimę, poilsį smuklėse, vakaruškose, teatruose, balnuose, prie žaliojo staliuko, naktimis nemiegodami, kišenių tuštindami, trypdami, dulkės-smarvę gerdami, paleistuvystėje ir kituose nedarbuose skęsdami... bet kaip tik visa tai ir veda prie degeneracijos... Poilsio metu žmonės labiau privargsta, nuilsta, daugiau pakenkia sveikatai. Gerai prisižiūrėkime kaip darbą pametus mūsų sodžiuose miesteliuose ir miestuose liuoslaikis sunaudojamas... Po sunkaus dienos darbo jieškodami permainingų, įvairių pasilinksminimų poilsio metu mes kur-kas pavojingėsniems, nuodingesniems sultimis savo kuną penime, negu tos, kurios jame išsidirba prie rašomojo stalo sėdžiant, kalnu, piuklu, kirviu dirbtuvėje ar lauke prakaituojant.

Tikras, pilnoje to žodžio prasmėje, poilsis, kuno sustiprinimas, įiegy-spėkų atgaivinimas randamas vien ramybėje, — neperilgas, saldusis miegas tai pirmasis vaisius — kune išsidirbusiems nuodams. Kas nori savo įiegas taupyti, tinkamai naudoti, turi tai gerai išidėmėti. Daugelis į tai atkreipę atidę jau širmus plaukus prigyveno, nors buvo silpnos sveikatos, menko kuno sudėjimo ir visuomet uoliai darbavosi. Prisižiūrėkime kasdieniam gyvenimui, beabėjo kiekvienas mūsų surasime nors vienai-vieną žinomą — pažistamą milžiną ne kunu, bet darbais. Ištikro kartais silpnuoliai, ligoti žmonės nuo visų prasišalinę, mažai miegodami, jokiuose pasilinksmini-

muose nedalyvaudami, pėr-dienų dienas karštai-uoliai dirbdami, net tankiame draugų be reikalo atsilankymų priėmime laiko gaišinimą matydam, — tikrai milžiniškus darbus atlieka, yra malonūs, lipšnūs, gyvybės pilni ir laimingi. Kokiais milžinais nevienas, mūsų butu, jei visą savo kuno jėgos sparumą, kurie jame randasi, tinkamai sunaudotu, tiek kartų jo veltui, netikusiai neaikvotul.. Visados užsiėmęs žmogus neturi kada nuobodžiauti. Bedirbdamas jis tėmyte-nepatėmija, kad jau skaistoji saulutė baigusi savo kelionę per dangaus skliautą slepiasi kaž-kur ten toli už jurų-marelių. Darbas visai ne žmonijos priešas kaip klaidingai vaizdinamasi, bet jos gelbėtojas-gydytojas. Negeiskime šešių ar aštuonių valandų darbadienio. Mažiau poilsio, bedarbiavimo, tinginiavimo, daugiau, daugiau truso-darbo. Visų neapkenčiamasis darbas — tai pilnosios laimės šaltinis, geriausias mūsų prietelis.

A. B.

Mūsų poezija ir jaunieji poetai.

Šie klausimai, kaip: kas yra mūsų jaunieji poetai? koks jų išsilavinimas, kada jie rašo, kaip, delko, kokių tikslų, apie ką jie rašo ir kokios vertės dabartyje ir ateityje jų raštai? yra tai pirmaeiliai mūsų literatūroje, kurie turėtu būti plačiai nuodugniai mūsų jaunųjų literatų organuose „Ateityje“, „Aušrinėje“, „Pavasaryje“, ir įvairiuose almanachuose gvildenami ir aiškinami. Nebe to, kad ir kituose mūsų laikraščiuose šioje srityje nesirastu svarbių patarimų bei nurodymų. Bet, deja, jų arba visiškai nerandame, arba labai maža kur. Berods „Pavasaryje“ užtikau gan išmintingą redakcijos patarimą keletui poetukų mesti eiles, o labiaus mėginti pluksną proza rašyti. Kitur rodos netenka ir tai rasti, išskiriant, žinoma, vieno kito eilių rinkinėlio recenzijas. Tat pas mus rašo, kas tik gyvas ir rašo ne bet ką kita, tik vis eiles ir eiles, tarsi patarnavimas tėvynei arba laimės atsiėkimas vien tik eilėse tegludėtu. Truputį keista. Kiti gi, vadinamieji kritikai rašo aštrias kritikas ir stačioms galvoms tuos poetus nuo Parnaso nuragožiuoja. Taip ir verda neapykanta vienu ant kitų. Čia tai, kiek aš sugebėsiu, pajudinsiu vieną kitą minėtųjų klausimų, kai ką paaiškinsiu ir duosiu keletą draugiškų patarimų.

Mūsų pradedantieji rašyti eiles poetukai, kaip ir pas kitas tautas, yra paprastai kokių-nors mokyklų mokiniai. Noras rašyti eiles arba ir šiaip kokius feljetonėlius gimsta beskaitant didžiųjų rasytojų bijografijas arba puikias jų raštų kritikas, kuriose jie buna vainikuojami liaurų vainikais ir suteikiama jiems didi nemarumo garbė, taip saldi ir masinanti jaunus poetukus. Biografijose aprašyta, kaip tie didvyriapoetai, rašytojai, muzikai, dailininkai gyveno, kaip juos gerbė, jų vardas visų buvo minimas, visos redakcijos juos kvietė rašyti, mokėjo už raštus didelius pinigus, kaip jų raudėjo laikraščiai jiems mirus, juos garbino ir jų atminimui kiti eiles rašė. Tai perskaičius, žinoma, tuojaus daugelyje užsidega tasai ugninis noras, kad „rašyti ir gana, truks-laikys, ir tik eiles, nes tai garbingiausia ir pelningiausia.“. Taip ištikro ir yra. Nes garbė ir turtas tai yra du gašliausiu daiktu, kuriuodviejų žmogus labiausiai ir augščiausiam laipsnyje trokšta pasiekti ir už kuriuodu veda aštriausias, pasaulyje kovas. Tat ir pradeda rašyti. Ką rašyti ir apie ką—patis nežino. Kaip rašyti? šį klausimą tai jau greit išriša.—Ellėmis. Nes tai yra garbinga buti poetu, o ir darbo nedaug tereikia padėti: parašei bent keturias eilutes, na, aštuonias arba ir dvylika eilučių—ir atlikta, o proza tai da galvok, ką čia tiek daug parašius, nes keliomis eilutėmis prozoje jau neapsieisi, nebent kokią korespondenciją parašyti.

Trečios arba antros klasės gimnazistukas nedaug ką da teismano, jo išsilavinimas menkas, protauti da negali, nusverti dalykų nemoka, minčių naujų sutverti nepajiegia, tat ir mąsto pašelį nusitvėręs vieną ar kelias valandas, o kartais ir kelias dienas minties iš galvos neišleidžia, ką čia pirmiausia parašius. Kitokios išvados, žinoma, neprieina, kaip tik imti kenonors parašytas eiles iš laikraščio arba rinkinio, kurios geriausiai atstatinka rašytojo dvasią ir jas savais sakiniais ant savo kurpalio perdirbti, šį-tą kartais pridėdant naujesnio. Taip ir padaro. O po apačia padeda taip-pat ilgai galvotą pseudonimą-slapyvardį, nes tikrą pavardę padėjus, jei redakcija atsakytu „netinka, verčiau negaišyk brangaus mokymosi laiko“, tai prieš draugus butu negražu. Tokias eiles autorius paprastai laiko originalėmis ir siunčia į redakciją. Jei tai nepadeda—siunčia į kitą ir, kaip žuvis vandens, trokšta jas išvysti kur-nors atspauistas. Jei neatspaudžia, visgi rašo daugiau, pradeda versti iš kitų kalbų, rašyti imitacijas arba apdirbinėti eilėsenas senas, jau nudėvėtas temas. Pasitaikius, kad vienas kitas atspaudžia—na, jau tąsyk tai rašymas nesiliauja; nebėr kada nė pamokų ruošti nė gerų knygų pasiskaityti.

Dabar pažvelgkim, kada tas rašymas yra atliekamas. Jei žemesniųjų ar ir vidurinių klasių gimnazistai tokiais rašytojais estis, tai aišku, kad jie tą amatą varo mokslo metu. Jei kuris ir gabesnis pasirodo rašyme, tai visgi pradžioje vienoms eilėms išsina valanda dvi, gal ir daugiau, tai ką jau bekalbėti apie tokius, kurie neturėdami jokios rašymo gyslelės, tai mėgina padaryti — praeina tiems niekniekiams visas po pamokų liuoslaikis. Jau tuomet pamokoms ruošti nebėra laiko, reikia eiles rašyti, ypač jei karštas noras neatleidžia. Žiurėk toksai mokinsys jau nuo penkiukių ir ketveriukių nuslinko ant trejukių, paskum jau ant dvejukių, o toliau dėl eilių rašymo priežasties jau ir kuoleliai žurnale pradeda kyšioti. Taip eilinin-kui, jei nesusipranta mesti eilių kalimo amatą ir pradėti vėl branginti laiką ir ruošti pamokas, prisieina dažnai su negeistinu atestatu atsiskirti su save mokslaviute. Šitokių nemalonių atsitikimų įvykimą dažnai pagreitina perankstybas eiliavime pasisekimas. Jei kam nepavyksta — buna, kad meta rašymą keliems metams ir per tuos metus uoliai varo mokslą ir tik prieš baigiant mokslą tepradeda vėl mėginti plunksną kuomet buna jau gerokai apsiskaitę, prasilavinę, gali jau svarstyti, iš perskaityto savas išvadas daryti ir pasaulėžvalgą susitverti. Toksai mokinsys, jei tik jis turi talentą, visuomet gali savo literatinio tikslo pasiekti. Priešingai, jeigu kam peranksti pavyksta, peranksti susilaukia už savo raštus arba eiles pagyrimų, o ypač viešų, per laikraščius, tai biografijas skaitant randi, arba ir gyvenime tai pastebi, kad tokie pamokas visiškai apleidžia, nesimokina, nors tėvai kaštus ant sunaus deda, tiktai vien rašymu teužsiima, kol iš mokyklų neišmeta arba ir pats atsisako. Kaip matome prieina labai nepageidaujamų rezultatų. Reikia žinoti, kad kitą jauną poetą recenzentas, kritikas ar redakcija nors ir pagiria, tai da tuomi neišreiškia ir nepasako, kad jo veikalai jau yra brandūs, kad jų autorius jau užtektinai yra įgijęs mokslo, plačiai apsišvietęs ir įgijęs literatinę erudiciją, visai ne. Toki pagyrimai tik parodo, kad minėtasis autorius turi tą ar kitą rašymo dovaną arba talentą, ir sulig savo išsilavinimo ir amžiaus yra verti jo rašiniai pripažinti gerais tinkamais; pripažinstą tik gabumus, kurie, lavinantis toliau toje srityje, gali suteikti gražių, rimtų ir didžių veikalų, o ne tai, kad jau nėra augštesnio laipsnio už tuolaitinį. Šitaip manantieji ir pasielgią mokiniai daro savo gyvenimo ir tautinę klaidą.

Toliau pažiurėkime, kaip, dėlko ir kokių tikslų tu jaunųjų poetų rašoma.

Rašant eiles stengiamasi tuomet parašyti taip, kad jos

butu gražios ir mintimi ir forma. Bet dažnai atsitinka, kad tuo laiku, kuomet pradeda rašyti, nežino da eilių rašymo taisyklių, versifikacijos, noliečiant jau turinio. Taisyklės tos išguldytos žodybės teorijoje. Betaikydami galunes, sudarko mintį, sutvarkius mintį nesusiveda paskutiniųjų žodžių galunės ir taip kamuoja kartais kelias valandas, kol suranda atitinkamą rimą, kuris negadintu minties. Pirmapradėse eilėse neesti naujų minčių, kurios žadintu skaitytojų domę, užtat redakcijos ją nė nepageidauja. Čia stengiamasi aprašyti arba, poetiškai tariant, apdanuoti „Lietuvą, tėvynę, Nemuną, po šimtą kartų minėti senovės didvyrius, kunigaikščius, vaidilas, Lietuvcs priešus, nė vienu eilių neapleisti be žodžio meilė, audros siaučia, sunku ant krutinės, šimtus svajonių ir tukstančius niekam nepasakomų sapnų“. Mat, tokiu būdu greičiau tampama tantiečiu, tėvynės mylėtoju. O tie dalykai, nebėsant naujų, jau taip yra nugrisę mūsų jaunoje literaturoje, taip pasklidę, kad tiesiog... nebepakeliama.

Pirmučiausia vis pradeda rašyti aprašinėjant gamtą. Apie kitus dalykus rašant galima kartais suklysti, o gamtos reginį aprašyti tai lengviausia, nes nuo-pat kudukystės jau mes per daug pripratę teisingai nužiūrėti gamtos įvairių-įvairiausias atmainas, čia jau retas tesuklysta. Toks jau paprotys. Jaunųjų porelė, išėjusi pasivaikščiotų, taip-pat pradeda šneką apie gamtą.

Dažnai eilėse rašo apie audras, bangas, apie nuliudimus, nesmagumus, kančias, neteisybes, apie siekimą prie meilės, prie laimės. Kas gi tai yra, kas gi tie taip irgi nugrisusiai minimi dalykai, gal koki Gordijo neatmezgami mazgai, ar kas? Ugi drožtelėjus kardu per tuos mazgus, pasirodo, kad labai paprastas jų išrišimas. Tik apsileido mokinyš mokymosi dalykuose, gavo dvejuke vieną arba dvi — tuoj rašo eiles, kad audros siaučia, bangos jį daužo į visas puses, tuoj nuliudimai, nesmagumai, kančios, neteisybės, nes gal-but mokytojai prikiša tinginiavimą, tuoj neramumų-šmėklų pilna eilėse, nes kur bus ramu, jei pareigas apleidi, tėvai jau kreivai žiuri. Ir visa mūsų jaunųjų poetų literatūrėlė kupina šiokių minčių, dėjavimų, kuriuos nemokėjimu gyventi ir nesirupinimu pildyti savo tiesioginių pareigų pats ant savęs išsitraukia. Kas gi kaltas dėl pesimizmo mūsų jaunųjų rašytojų raštuose — pati jaunuomenė; tik maža dalelė kitokių gimdančių pesimizmą priežasčių, kaip tai, politikos, sunkių tikrų aplinkybių, neteisėtų nuoskaudų, trukdymų į tai prisidėjo.

Tokios eilės su išskaitliavimu visokių audrų, svajonių rašomos delto, kad žmogui yra prigimta ar pačiam esant kaltam,

ar kito apkaltinimą kenčiant kam-nors kitam pasiskūsti, kad tose eilutėse rasti užjautėją. Bet geriausias nuramintojas yra darbas, pildymas priedermių. Tuomet nebus kada tuščiai dėjuoti ir darbo-mokymosi valandomis nereikės nagų kramtyti ir nuobodžių eilių kalti.

Tokių eilių pas mus laikraščiuose yra prirašyta ir da teberašoma daug. Bet jcs ateityje jokios vertės neturės, nebent tik tos, kuriose žymu jau apsireiškusi ypatybė, duodanti pradžią jauno talento vystymosi. Tokios eilės bus reikalingos talento evoliucijai parodyti. Šiaip eilių eilės, kuriose vien tik norėta pasirodyti poetu, poeto vardą įgyti, be naujų minčių, be skambumo, be muzikaliao ritmo ir tinkamo rimo — greitai nustos buti skaitomos ir veikiai bus užmirštos. Gaila del tokių tiek daug praleisto brangaus laiko.

Šiuomi straipsniu nenoriu skaitytojų privesti prie to, kad nereikia nė mėginti rašyti eilių, ne, bet čia tiktai norėjau parodyti, kaip daugėlis taip darydami, neišmintingai galvoja ir elgiasi. Rašyti eilėmis gali ir privalo tiktai tas, kurs savyje jaučia tam tikrą dovaną-talentą. Tas gali suprasti ir jausti turįs talentą, kuriam eilės rašyti labai lengvai sekasi, kuris skaitęs daug įvairaus turinio ir formų eilių, pažįsta gerai versifikaciją, kurs yra muzikalis, jautrus ir prie dailės nuo prigimimo palinkęs, kurį kiekvienas literatūros dalykas interesuoja ir savintraukia. Geriausiai jaunuolio talentą gali pastebėti plačiai žinomi rašytojai, prityrę ir giliai suprantą poezijos esybę. Prie jų geriausiai bepradėdantiems rašyti ir kreipties su patarimais ir jų nurodymų klausyti.

Poezija — yra tai vyriausia iš visų kitų meno šakų, nes ji apima savyje ir muziką, ir daile, ir architektūrą ir skulptūrą. Užtat poetas turi buti atjaučias muzikalumą, muzikos grožę, daile ir t. t. Poezija yra tiesos išreiškėja, nekaltybės atspindys, šviesi maloni, kaip saulė, harmoninga ir raminanti kaip muzika, tyra, kaip rasos lašelis, galinga, kaip varpas; aiški, kaip diena, suprantama, kaip motinos žodis ji tarpininkė tarp; augščiausios žemiškos tobulybės ir dangaus. Tat poezija neyra žaislas. Ji reikalauja gilaus jos supratimo ir atjautimo.

Taip, mums reikia poetų, tik gerų, talentuotų tikrų poetų, kurie poezijos galybe pakeltų tautą, sutvertų jai augštą literatūrą. R e i k i a p o e t ų, tik ne eilininkų, nes jų mes užtektinai turime.

Eilės rašyti reikia tik tuomet, kuomet veikia mummyse įkvėpimas, o ne kada laiko yra. Įkvėpimas tai neyra koks paukštis ar žaibas, kuris akymirksniu pasirodo ir dingsta, įkvėpimas — tai ramus, įspudžius priiimas ir juos aiškiai vaiden-

tuvejė parodas dvasios stovis, kuomet reikia tik rašyti tai, ką dvasios akis mato, ką širdis jaučia ir tarsi diktuoja ir labai lengvai, be jokių kitų pajiegų įtempimo, tai visa atlikti. Toks upas gali rasti tuomet, kai žmogus esti visiškai ramus, neturi trukdančių vaidentuvę rūpesčių, nemalonumų arba nesigirdi klausą ardančių garsų. Įkvėpimo valandą nematai net aplinkinių, šale tavęs esančiųjų daiktų; rašalinės, žvakes, popierio lakštų ir net kartais nesijauti rašas, tik dvasios akimis seki tai, ką matai ir dalyvauji tame, ką matai.

Reikia mums netik poetų, bet ir gerų istorikų-dramaturgų, kurie pastatytų mums brangią Lietuvos senovės istoriją pavidale klasiškų veikalų ant scenos, reikia daugiau mums Ku-dirkų, Juvenalių, kurie satyros kardais naikintu visa tai, kas yra nebepakenčiama ir naikintina.

Baigiant patariu jauniems eilininkams nežiurėti į eilių rašymą, kaip į išganyką arba didžiausią patarnavimą tėvynei, nes tas, kuris dėl eilių rašymo priežasties nepasieks pav. inžinieriaus laipsnio, kurį būtų galėjęs pasiekti jų nerašydamas, padarys tėvynei daug didesni nuostolį, negu suteikdamas jai du-tris vidutinių eilių rinkinėlį. Kas pasižymi talentu—prie darbo tas; bet tai yra antraeilė priedermė. Kam proza sekasi, kam satyra,—irgi prie darbo; beletristų ir humoristų tėvynė ypač reikalauja. Tik parašę *n e s i s k u b i n k i t t u o j a u s* į redakcijas siųsti, palaikykite pas save metus kitus eiles, o pamatysit, kad budami redaktorių vietoje jau patis jų dabar laikraštis nedėtumėt, taip jos jums atrodys silpnos; nesiskubinkit leisti rinkinius, kad teisingi kritikos žodžiai neatimtu noro toliau toje dirvoje darbuoties, kritiškai peržiurinėkit savo raštus, ypač seniau rašytuosius, tuomet nesiskūsit nepavykimu, nedalia, nes tik tas neturi nepavykimų, kurs nieko neveikia, o kas veikė, veikia arba veiks, visuomet buvo ir bus teisiamas. Literatūros teismas neyra bešališkas, bet tame bešališkume visuomet esti teisėta ir pamatinga priežastis, kurios paaiškinimas yra taip-pat užduotis teisingos kritikos.

Rom. Žibuntas.

1. X—18 m.

ROMANAS.

(Iš mokinių intimaus gyvenimo).

Pristeigta jau Lietuvoj apie 20 gimnazijų. Mažne visose priimta koedukacijos sistema. Šimtais kasmet daroma jaunimo vakarėlių, kur mūsų abiejų lyčių moksleivija savotiškai linksmintas. Į intimų jos gyvenimą nieks nesigilina. Nežinoma net, kaip jis plaukia ir kaip atrodo. Atsakymą šin klausimui dalimi duoda šis d-o Buivydžio „Romanas“. Juodumo jis gan juodas, todėl nelabai „Ateičiai“ ir tetinka, bet dedame jį vien kaip šandienio gyvenimo „dokumentą“, kurs rasiť ne tik moksleiviams parodys, prie ko veda juos perankstyvas erotizmas bei flirtavimas, bet ir patiems mūsų pavidagams, tėvams ir kunigams gal duos progos pagalvoti, bene metas jau imti mūsų jannuomenės mokymą statyti kitais pamatais.

Red.

Antanas ir Petras.

Pavalgęs gardžius pietus Antanas tarė Petrui:

— Kurgi šiandien eisim, žinai, rytoj šventadienis?

— „Kurgi kitur, jei ne pas drauges, ir jo akis kaip katino, pajutus pelę, sublizgėjo.

— Na, aš kito ir nemanau daryti, todėl aš tavęs klausiu kur, pas kokias, juk nuolat pas vienas ir tas pačias nusibos. Reikia mainyti.

— Gi eisim pas naujasias, Rusijos gimnazistės. Žinai, kiotokia atmosfera ir ir... supranti.

— Gudruolis, kaipgi ten nueisi, kokią prasimanysi priežastį. Juk nuėjęs nesakysi, bria, pamiršau, kas užduota iš istorijos... Ha-ha-ha...

— Ne, kamgi. Pažįstamas pas pažįstamą, juk...“

— Tu jau pažįsti? Kaip tu pasižinai, kad jos tik užvakar teatvažiavo.

— A, gražiai. Vakar einu, ir galvoju, pas kuria čia nuėjus. Eičiau pas Marytę, bet ji jau man nusibodo, einu pas Rožytę—nėra namie, einu pas Stasiunę, nėra namie! Plynai jas nešioja, einu vėl pas Zosę, ir jos nėra namie. Tfa, nusispioviau ir einu ant kapų. Syki einu, nieko nėra, antrą einu, čia Rusijos panelės besėdinčios nugara į mane. Aš tuojaus mikt-mikt, ir plaukus ant viršugalvio parietęs einu artyn. Praeinu syki pro šalį ir žiuriu, koki išpuđį padarys mano išvaizda. Prieinu arčiau, lenkiuos kone viduramžių būdu ir meldžiu: „Ar negalima atsisėsti ant suoloelio“. Gi jos perverė mane šaltu žvilgsniu, truputį pasitraukė ir lakoniškai tarė: „Meldžiu“.

Aš nepabojau šalto tono ir prisėdęs atsiliepiu: „Gal tamstom aš išrodau koks centauras. Turiu garbę prisistatyti: Petras Lynas, penktos klasės mokinys“. Jau jos atsakė simpatiškesniu balsu: „A labai malonu, pone Lynai: Ona Šaukštaitė, Liudvina Kaulaitė. Ak, mes irgi rengiames šešton klasėn“ ir t. t... Žodis po žodžio ir šueka prasitempė iki patamsių. O švelnūs žodeliai ir gražios akutės tai... ir Petras pabučiavo pirštų galus.

— Puikiausiai, suriko Antanas. Bet, geriaus butu buvę kad tau butu atsitikę, kaip tam rusui mokiniui Podlecovui. Jis eina bulvaru vakare ir mato priešais gražią gimnazistę ir apsilaižęs, kaip katinas išbandęs grietienę, prieina ir prisistato: „Turiu garbę prisistatyti: Evgenij Ivanovič Podlecov“. O iš užpakalio už nugaros eina inspektorius Karaulov ir sako: „Nuka, Evgenij Ivanovič Podlecov, ateikite atsėdėti penkias vslandas karcerio“...

— Ha-ha-ha... Ačiu už linkėjimus... Bet dabar strukos rankos. Nori mylėti, mylėk vieną ar kitą, nieks nedraudžia...

— Tai kas tavo supratimu yra meilė? Man rodos, jog meilė tai šventas jausmas, kurį negalima taip mainyti kaip cigonas arkli.

— O man rodos, kad tai geras perleidimas laiko. Tam ir jaunystė yra.

— Kaip nori taip sakyk, bet tai netiesa.

— O kame didesnė tiesa? Ar tu nenori dabar mesti Rožę. O lig šiolei tu vien pas ją vaikštinėjai. Bet tuščia ginčyties, ką tu ten filosofuoji. Ar negeriaus butu pasikrapščius po makiuką nuvesti Rusijos drauges kinan? Del progos galime paimti su savim ir albumą.

— Tiesa. Tik mano albumas guli pas Elziunę. Ba, kaip gerai. Nueisim šiandien pirma pas Elziunę o paskum pas, žinai... „Vienu šuvliu du kiškiu nušausim...“

Taip kalbėjos du mokiniu, Antanas Virnys, ir Petras Lynas, rengdamies „prasilavinti vispusiškai amurčikuose“. Vienas buvo išlavintas teoretiškai, kitas praktiškai ir abudu sutikdavo anot patarlės: atatiko kirvis kotą.

Aleksiukas Margeliukas.

Pripildęs pilną pilvą barščių su bulvėmis Aleksiukas tik putė ant lovos, skaitydamas naujai gautą rusų romaną. Juo labiau jis gilinosi, juo labiau plakė jo širdelė lyg sugautas paukštelis. Daėjęs lig vienos žingeidžios vietos, jis nebegalėjo be paskaityti daugiau iš susijudinimo, o seilė per smakrą jau seniai varvėjo. Galop tarė sau: „Na, Aleksiuk, ar tu negali buti tokis pat,

kaip šis romano „gerojus“. Kuo tu esi blogesnis už aną. Na, tik pagalvok, nuo kurios tau reik pradėti“..., ir pradėjo galvoti, už kurios čia reikėtų griebties. „Rožytė negal, jau Virnis sukas, Marytė, ne, Lynas „atstavką“ davė, Stasiunė, ne, Baigštis romansuoja, Liudė, ne, ne, ne, ir prisiminęs Liudę susiraukė. Mat, sykį jis mėgino meilinties prie jos. Bet ji jam davė „atstavką“ su šokia atestacija: „Tamstai dar pienas nuo lupų nenudžiuvo...“ Tfu, spiovė Aleksiukas, tarytum norėdamas nuspiauti nuo lupų pieną. „Bet aš ištiesų esu nelaimingas vyras. Visi draugai jau seniai apsirinko sau širdeles ir dabar vaikštinėja po tamsias vieteles, o gal dar sveikinasį bučkiu?“... ir vėl Aleksiukui pradėjo varvėti seilė. Nejangi jam priseis laukti, kol pienas ant lupų surugs. Kad bent usai išdygtu, gal tada kiek geriau butu. „Gi palauk, Zose, nė“, ir vėl Aleksiukas nuleidė nosį. „Gi Liucytė, ba kaip aš anksčiau apie ją nepamaniau... O tai gerai. O, kogi laukti? Reik rengties!“ Išsiritęs iš lovos, šoko puošties. Turėjo pomados ir tepė lig tol plaukus, jog atrodė, lyg degutu aptepta galva. Užsimovė batų kuonaujausius ir koki pusvalandį trynė, kad blizgėtų. Užsidėjo augščiausį kragą, jog iš apykaklės spyksojo per pusę sprindžio. Prie krutinės prisisegė milžinišką vyti. Rankoves sukišo plačiausius mankietus, turbūt prieštvaninio franto. Apšiūrėjo veidrodin ir liko patenkintas savimi. Galop apsilais-tes odekolonu ir pasiėmęs į saują gumbuliūtą lazda, išėjo švilpiniuodamas „tai derevni, dva sela“, pro duris. Gaspadinė pamąčiusi tokį Aleksiuką užklausė: „Ar į krikštynas rengiesi?“ Aleksiukas linksmi nusijuokęs pamanė: „Be abejones aš Liucei patiksiu. Kaip manim visi stebisi.“ Laimė, jis pamatė Liucę einančią palengva kažkur. Šiek-tiek pasispyręs, pradėjo vyties. Bet nepamatė, kad jį seka Leonas Švilpius.

Zygis.

Leonas Švilptus buvo vienas iš tokių, kurie jau perėjo meilės ugnį ir vandenį, nors uselių dar buvo nedidelių. Jam „amurčikai“ buvo tik sportas. Jis mokinių draugijoje buvo žymiausias, nes turėjo artistišką liežuvį ir buvo greitai sumojantis. Nešiojime naujienų iš mokinių, mokytojų ir kitų žymių žmonių jam drąsiai galima buvo pastatyti penkiukę net su pliusu. Beto pas jį visada rasdavos anekdotų įvairių įvairiausių, jog netilptu nei dešimtyje tomų. Šiandieną jis išėjo pasižiūrėti, ar nebus ko nors patyrinėti ir papildyti savo bagažą naujais anekdotais. Todel žiurinėjo akyliai į visas puses ir išvydęs Margelį taip išsipuošusį, išsyk suuodė, jog šis eina ma-

kliavoti. Ir prisiglausdamas prie sienų pradėjo sekti. Pakeliui jis sutiko Virnį ir Lyną, einančius jau mums žinomon ekskursijon. Trumpais žodžiais paviliojo jnos sekti Margelį, ir nors jie norėjo eiti pas Elziunę, bet manė dabar nušausią vienu šuviu tris kiškius. Dabar pamatę įėjusį Margelį su Liucytę į kapus, išsisklaidė ir pradėjo sekti iš trijų pusių.

Aleksiukas, nudžiugęs kad pasisėkė užvesti kalbą, nei juste nepajuto, jog ji seka trejos poros akių. Jie kalbėjos, kad tik kalbėti. Pirma apie papuolusį po kojų šuniuką su nukirsta uodega. Aleksiukas tvirtino, kad uodega bus su kirviu nukirsta, Liucė, kad su žirklems nukirpta. Galop priejo abudu išvada, jog uodega bus peiliu nupiauta; paskum kalba užėjo apie šunų uodegų gražumą. Liucytė sake, jog kudlota uodegą gražesnė, Aleksiukas, kad baronka suriesta plona uodega daug dailesnė. Paskum kalba nuėjo nei iš šio, nei iš to apie mėnulį, jog mėnulis duodas ikvėpimą poėtams, o Aleksiukas mintyje prisižadėjo parašyti eiles į mėnulį Liucytės garbei. Kišdams ranką į kišenę jis atrado saldainių, kuriuos vakar buvo nupirkęs ir todėl saują susėmęs davė Liucytei, už kuriuos buvo apdovanotas giliu ir meiliu žvilgsniu. Pamatęs tokį žvilgsnį, jis nutarė nuolat einant pas Liucytę gauti saldainių. Liucė patarė Aleksiukui nueiti pas ją. Aleksiukas pasijuto išsyk užlipęs, į dešimtąjį dangų. Ligšiolei girdėdamas iš draugų pasigyrimus mastė: „O kada man išpuls toki laimės valanda“. O dabar išgirdęs pakvietimą ir dar nuo ko, nuo savo busimojo romano meiluzės, iš džiaugsmo norėjo jau išbučiuoti Liucytę, kurią mintyje jau laikė savaja, bet dar susilaikė žiurėdamas ir manydamas: ak, kaip gera bučiuoti tokį gražų veidelį, akelės, apkabinti liaunų liemenėlių ir tai bus mano, ak kaip gera.

Liucytei irgi patiko Aleksiukas. Ji kalbėdamosi mastė. Nejaugi išsipildė mano svajonės, ir galiu girties prieš visas, kad turiu kavalierių ir ne bilekokį, bet šeštos klasės. Turbut kad išgira Ancė, tai plyš iš pavydo. Elė gyrės, kad jos kavalieriai už ją galvas gulda, ir ji visus laikanti po pantapliu, bet manasis bus daug daug geresnis. Kad jis mane mylētu, kaip romanė „Zydrisosios akelės“, ai, kaip butu gera. Kuom aš prastesnė, kad negalėčiau jausti tos jaunų dienų laimės. Ar mano veidas negražus? Ar aš veltui išbarsčiau jau dešimts dėžučių pudros“. Iš netyčių Aleksiukas pažvelgė į vartus ir pamatė... mokytoju du su kapelionu beateinant. Nors jis buvo meilės kvapu apsvaigęs, bet išsykio prasiblaivė ir parodė Liucytei. Liucytė išbalo ir suriko: „Va, Jezau, kas daryti“, ir pasileido bėgti. Aleksiukas irgi pasekti norėjo jos pavyzdį, bet kojos paliko sustingusios ir nei iš vietos negalėjo pajudėti. To-

kioje kritiškoje minutėje jis šaukė ir Dievą, ir dievus, ir Pramžių, ir Mahometą, ir Buddą ir visas dvasias, kad tik gautu Hektoro kojas ir galētu pasislėpti nuo mokytojų akių. Tiek tik turėjo spėkos, jog pavirto po krumu ir jau, buvo laikas, nes mokytojai pasirodė ties ta vieta. Bet po krumu buvo jau prišliaužęs Leonas ir Aleksiukas su savo batais labai sudavė jam į pilvą, jog Leonui per gerklę, kažkas gurktelejo.

Praėjus mokytojams Aleksiukas pradėjo gauties. Bet Leonas sumanė iškirsti Aleksiukui tokią „štuką“, kokios šis nebuvo dar matęs. Kapai kryžiai, naktis ir dar baimė padarys savo. Ir Leonas sugriebė tvirtai Aleksiuką už skverno. Kada Aleksiukas pabandė kelties, tai pasirodė, kapas jo neleidžia ir lyg magnito spėka į save traukia. Dingt jam į galvą pasakos apie numirėlius ir Aleksiukas įsitikrino, jog jį numirėlis nepaleidžia. Per nugarą perbėgo lyg šalti žirniai šiurpuliai, plaukai pasišiausė, akis išsprogo, gerklė perdžiuvo, užėmė kvėpavimą. Mėgino rėkti, bet negalėjo. Jam prisiminė nuodėmės iš viso gyvenimo ir šaukė mintyje Jėzų, Mariją ir visus Šventuosius, kad tik numirėlis paleistu. Vos-ne-vos ištare: „Numirėli, paleisk mane“. Tik jis tuos žodžius ištare, kaip už jo nugaros kažkas sujudėjo, o iš aplinkinių krumų kilo du šešėliai, kurie taip juokė, jog rodės plyš iš juoko. Aleksiukas dar labiau persigando, tik po kurio laiko pažino Virnių, Lynų ir Švilpių. Nustebęs jis negalėjo nei pajudėti. Virnius tarė: Nu, kad tu, Leonai pergandinai Margelį, kad tas net pražilo ir atsipeikėti negali. Lynas patarė: „Reik duoti pauostyti glaubero druskos ar bent štinkspiritos. O jei ir to nėra, tai bent žnyptukais atgaivinti“. Leonas juokdamos pradėjo pakinklius ir raumenis gnaibyti. Po vieno gero žnybtuko Aleksiukas atgavo sąmonę, o kad Leonas įgnybė dar skaudžiau, tai Aleksiukas taip tvojo jam pilvan, kad tas trilinkas apsivertė. Aleksiukas atsikėlė ir apsižvalgęs jau šalčiau pratarė:

— Kad jumis velniai, sakykit, kas čia buvo?

— Katastrofa buvo, Rendez-vous pertrauktas, tarė pasikėles Leonas.

Čia jau Aleksiukas pilną atgavo sąmonę ir atsiminęs, kame dalykas, išdydžiai ištare.

— Aha, ką jūs man padarysit. Taigi, taigi, aha, ir išdidžiai nuėjo sau.

Leonas pasileido juokais. „Ha-ha-ha, ot šiandien rugiapute, tokia diena, kurią ir francuzų romanuose retai teatras. Eisim paskum ir įsitikrinsim, jog Aleksiukas tikrai nuėjo pas Liucę.

— Palauk — suriko Virnius, žiurėk Liucė išbarstė

saldainius. Ko mes čia liksim, ar neverčiau suvalgysim, jei Liucė pabėgo nuo jų“.—A, duokš, suriko Leonas, kuris buvo jų didis mėgėjas. Ir valgydami užsikąsdami riebiais Leono juokais, pasekė Margelį. Ir ištiesų ištolo matė, kad Margelis įėjo Liucės kieman.

Svajonės.

Parbėgus nuo kapų Liucė parvirto kanapon ir pradėjo svajoti. Bėt visos tos svajonės kažko sukos aplink Aleksiuką, ir mažų pamažu Liucė pradėjo mąstyti vien apie Aleksiuką. Jau nuo senų senovės jos svajonėse buvo karalaitis, kurs atjos iš tolimos šalies, pamylės ją, apie gražų berniuką, kuris prigulės jai ir kuris eis kovon už ją. Jos draugės visos turėjo jau šį tą panašų, bet Liucė dar neturėjo, tik troško turėti. Širdelė laukė ir troško kažko nesuprantamo, o šiandien Aleksiukas pripildė jos dušią ir kuną. Ir rodos ji mato ošiantį mišką, o Aleksiukas laiko jos ranką, ir bučiuoja ilgai, ilgai; arba kitas reginys: mato žalia pievelę, ji sėdi ant jos, o Aleksiukas guli padėjęs galvelę jai ant kelių žiuri žiuri jai į akutes ilgai-ilgai ir...

— Ar, panaite, degsitės karbido, ar ne, tarė įėjusi gaspadinė. Liucė kaip per sapną atsakė „degsiu“ ir nuėjo jieskoti karbido. Bet manydama apie Aleksiuką vieton karbido lampone įpylė vandens, o boselyje, kur pilias vanduo, įbėrė karbido. Sušriubavus lampą, pradėjo degti šnipą, bet nedegė. Suko krakuką ir šiaip ir taip, bet šis nedegė. Įėjusi gaspadinė norėjo pagelbėti ir pažvelgė ar daug vandens. Vieton vandens buvo karbidas ir todėl labai barškėjo.

— Gal panele užmiršai, kaip reikia užtaisyti, ir emė pati ruošties. Galų gale apsiruošė ir uždegė.

— Gal panelė miego nori? užklausė gaspadinė neatspėdama Liucės upo ir manydama, jog ji nuilsus.

— Ne, ne, tarytum gainiodama muses purtės Liucė. Man reikia rašyti.

Įėjus savajan kambarin, Liucė tarytum atsibudo išvydusi ant jo visą kruvą albumų. Priėjus pradėjo žiurinėti: „Tą albumą Švilpius davė, tas Averkaus, tas Laužtinio, tas Cukrelio, tas Meškinio“... ir su sunkia širdžia suskaitė visą dvidešimts albumų. Liucė po svajonių išpudžin nekaip negalėjo susigriebti, kas rašyti, net suriko: „Visą Maironį, Jakštą, Liudą Girą išrašiau, nežinau ką berašyti. Ar ką pajieskoti, ar ką? Visus gudrius aforizmus seniai jau išrašiau, o kągi dabar berašyti“. Ir paėmus „Anykščių šilelį“ išrašė keletą strofų, nei pati ne-

žinodama kam, ir jausdama kad įrašė nevieton. Vietoje Baranauskio parašė L. Raulytė. Gal kas „contra“ įrašys, ji to labai bijojos. Atverdama sekantį albumą jį suriko:

— Na, ar ne kvailas tas Švilpius, jis jau man duoda rašyti trečią albumą. Ar jis košę verda iš jų, ar ką?

Bet toje minutėje kažkas pabarškino į duris. Įėjo Margelis.

— A, apsidžiaugė Liucė ir tuo, kad pasiliuosuos nuo rašymo albumų, ir galės su savo kavalierium pasišnekėti.

Pėdsakais.

Tuo tarpu Leonas Švilpius su Lynu ir Virniu atvyko ties Liucės buta, bet lango pasiekti niekaip negalėjo, nes Liucė gyveno antrame aukšte. Leonas mąstė, mąstė, kaip čia padarius ir galop sugalvojo. Lynas užlipo ant Virniaus pečių ir atsirėmė į sieną, o Leonas, kaip užvis lengvesnis užlipo ant Lyno pečių, taip jog smakru siekė lango, kuriame matėsi Liucė. Bet tokios kopėčios nepastovios. Virnys kažko sujudėjo, ar tai norėjo nosį nusišluostyti, ar pasikasyti, tik Leonas neteko lygsvaros ir kartu su Lynu žebtelėjo kaip grybai ant trotuaro; laimei jog ant minkštos vietos. Lynas gi nudardėjo šonu ir todėl iš skausmo net liežuvį iškišė.

— Eh, kad velniai, nukeikė ir stenėdamas vartės žemėje, kasydamas šoną. Lynas pasikėlė ir sykiu su Virniu pastatė Leoną ant kojų. Bet Leonas pasivartė, paisvartė, kaip pusbutelį išmaukęs ir vėl įsitiesė ant trotuaro. Lynas vėl pakėlė. Ši kartą jau nėbevarto, tik glostė skaudamąją vietą ir stenėjo, tarytum jo pilve įsiveisė vėžiai. Galų gale ištare:

— Jus durniai, ką padarėt, „mordą jums reik išdaužyt“, ir neprataręs nei sudiev, nudulino namon. Ten sujieškojo kažkur garsvyčių, visą naktį dėjo prie tos vietos, iškur kojos dygsta. Šis radikalus vaistas jį išgydė ir nuo stenėjimo ir nuo skaudėjimo.

Virnys su Lynu, išsikolioję lig sočiai, vėl susitaikė. Bet jau nei pas Elziunę, nei pas Rusijos drauges nėbeėjo, nors ir namon nenorėjo eiti. Taigi jie valkiojos „be vairo ir be irklo“. Lynas keliu kalbėjo:

— Kągi priseis veikti namie. Pamokos, kam jos mokinties? Argi mokinsys susideda iš kuno, dušios ir pamokų?

— Žinoma, pritarė Virnius, šviesa brangi, bereikalo neapsimoka deginti. Ir kągi darysi prie šviesos? Pinkertonas su Barkovu išskaitytas, šaškos nutrintos. O anekdotai apie mokines iškalbėti, naujų nėra.

— Na žinoma, pridėjo Lynas, jei nedarytumėm ekskursijų pas drauges, tai seniai butumėm pavirtę į Aigipto mumijas.

— Tai kągi, čiaušim vėl į kapus, gal sugausim kokią kvailą žuvytę drumstame vandenyje.

— Gerai sakai, žinai, kad tokios žuvytės po tamsias vietas lengviai pagaunamos.

— Nu, tai valio.

— Valio.

„Pamokslas“.

Liucės gospadinė buvo savotiško budo sena neištekėjusi merga. Ji kęsti negalėjo, jog netoli jos pas mokinius pradėdavo Amuras savo žaislą, kas dabartyje mokiniams įėjo skonin ir net pripažįstama reikalingu daiktu, kaip druska prieš mėsos. Žinoma, mokinių skoniai nesutikdavo su gospadinės skoniu, todėl ji perleido tiek mokinių, kiek medis lapų. Vieną dieną ateidavo, o ant rytojaus žiūrėk jau bekraustos savo mantelę kitur. Visiems ji buvo žinoma ir vadinos trumpai Barbora. Taigi ir nenuostabu, jog Aleksiukui prisiėjo flirtuoti netik su Liuce, bet ir su gospadine. Prasidėjo tai šitokiu būdu. Įėjo gospadinė ir nusiknebenus tiesiog užklausė:

— Ponait, ar atlikot reikalą?

— Kokį?, nusistebėjo Aleksiukas.

— A, kokį! Na, tokį, kokiu taip vėlai atėjot.

Aleksiukas taip užkluptas nežinojo ką besakyti. To gospadinei ir bereikėjo. Ji tojaus pradėjo sakyti lyg Demostenas „gudriausį“ pamokslą:

— Daug laiko pragyvenau, daug mačiau visokių mokinių. Mačiau ir tokių, koks tamsta esate. Žinau aš, kur atėjot, žinau, mano senos galvos neapgausit. Tik, ponait, skaudžiai apsigavot. Turbut nežinojot, pro kokias duris įeiti, todėl čia pakliuvot. Pasiklydai, ponait, nepro tas duris reikėjo įeiti. Čia gyvena geri žmonės, nekaltos panelės, o ne tokios, kur ponaitis mislija. Bet, matyt, ponaitis nežinojot, kur įeiti ir kur eiti. Taip, ponait, jūs ten mokinatės visokių balabaikų, bet vieno mokslo neduoda paragaut, tai dvasios šventos iš beržinės rykštės. O kad aš bučia vedėja, tai pirmoje vietoje statyčiau beržinę košę, o paskui visokias balgrebas ir grapijas. Kad tik pažintumėt beržinės, o geriaus, kaip jums, šikšninės, tai turėtumėt tikrą protą, tai „žadačius“ dirbtumėt, o netvirkintumėt doras paneles. Taip, ponait, ar neteisybė. O mokslas turbut kuolelis ant kuolelio... Taip muilino Aleksiukui gospadinė galvą,

kad net jis išsižiojo. Jam darės ir šalta ir karšta, jis dar niekad nebuvo buvęs tokioje pirtyje. Kartkartėms jis kandžiojo lupas ir gnaibė kozerio galą.

— Na, ponait, atlikit greičiau reikalą ir eikit gulti, paragino gaspadinė.

Aleksiukas pamatė, jog su tokia „koketka“ neverta flirtuoti, ir nutarė atsisveikinti. Atsisveikindamas jis labai norėjo Liucės ranką pabučiuoti, bet, bijodamas, kad antro pamokslo gaspadinė nepasakytu, spiaudės bėgdamas, neatsižiurėdamas atgal pro duris ir kartodamas:

— Pasiutusi boba! O kad ją čiortai tokia boba! Tfu, etc. Parbėgęs namon ilgai vartės nuo vieno šono ant kito, kad lova net braškėjo, sunkiai dusaudamas. Draugai jo kambario žiurėdami į naują pas Aleksiuką apsireiškimą gudriai mirksėjo viens kitam. Užmigęs jis susapnavo bėgąs nuo gaspadinės, o paskum ji šuo vejąs. Bet kudlis taip įčiėpijo kojon, jog per sapną net suriko: „Gelbėkit“, kuom pabudino visus draugus, kurie supykę užpuolė: „Ko tu valkiojies naktimis, kuris biesas, tavę naktį joja!“ Aleksiukas pabudo apsižvalgė ir vėl užmigo. Sapnavo, jog jis esąs su Liuce dideliausiame sode, kaip Adomas, o šale jo Liucė—Jieva. Jis ją bučiuoja, bučiuoja ir t. t...

Liucė, po išėjimo Margelio, puolė lovon ir nei iš šio nei iš to apsiliejo graudžiomis ašaromis. Išsiverkusi ji nei valgyt nevalgė ir užgesinusi žiburį tuoj atsigulė. Užmigus sapnavo; jog ji karalaitė uždaryta muros pilyje, devynioms spynoms užrakinta. Ją sergi biauři ragana panaši, kaip du lašu vandens į gaspadinę. Per langą matosi toli atjojantis bernužėlis Aleksiukas ant balto arklio. Bet ragana jo neprileidžia prie pilies visokiais burtais artyn...

Gaspadinė gi džiaugėsi kad galėjo duoti pamokslą vienam „latrui“, ką ji labai mėgo. „Aha“, džiaugėsi ji, „pabėgo. Žinios dabar mane“.

Medžlokėlė.

Stenėdamas vis mažiau Lynas su Virniu priėjo prie Stasiunės kambario lango ir tikėdamas ką nors pamatysią, prisikišė prie langinės plyšio. Vidui viešpatavo tylą ir tamsą. „Nieks nešlipavoja“ tarė Lynas, ir ėjo toliaus. Prieidami naujus kapus, jie išgirdo šneką. „Aha, čia bent karveliai!“ ištare Lynas ir prisiartino prie tvoros ir neapsiriko. Pasirodė, čia esama „filosofiškų“ karvelių.

Moteriškas balsas atkakliai kniaukė:

— Ar mes galime viens kitą mylėti?

— Kas mums tai užgins!, atbosavo storas balsas.

— Bet mokiniams geriau meilės nežinoti, kniaukė tas pats balsas.

— Aš manau, kad meilė yra dvejopa — viena tobula, o kita netikroji. Tobula tai yra toki meilė, kuri „objektyviai“ trokšta gero, o netikroji tai pageidimas. Nebijok Elyt, aš tave myliu pirmąja meile.

— Aha, tai gaidys naujos mados, prašnabždėjo Virnys ir kumšteležo Lynui pašonėn; abiem norėjos arčiau pamatyti filosofus, ir todel juodu išliaužė į kapus. Ten persiskyrė į dvi pusi ir tyliai, tyliai pradėjo artinties prie porelės. Lynui kažkas nosyje sukuteno ir jis neišsilaikęs garsiai, kad net visa apilinkė girdėjo, nučiaudė. Zinoma karveliai pajuto vanagą ir nuskrido tuom takeliu, kur vanago nebuvo. Tiedu tuojaus iš šonų stengėsi užskristi į akis, bet porelės irgi buta ne iš kvailiųjų, nes nusuko ten, kur vanagai nelaukė. Virnys ke tik neužklupo iš šono, bet porelė iš pat nosies nuskrido prie vartų. Bet ten nuskrido ir vanagas-Lynas. Porelė sugrižo į vidurį. Lynas su Virniu, tik krapštė pakaušius ir manė, kaip tik geriau užklapus. Jiems rupėjo pažinti, bet sykiu rupėjo kad ir jų nepažintu. Lynas stojo ties vartais, o Virnius vaikė po vidų. Prasidėjo medžioklė, už matymą kurios šių dienų publika negailėtu jokių pinigų. Jei butu atsiradęs kinematografo aparato fotografas ir butu tą originalę medžioklę nuėmęs, tai už filmas butu gerai užpelnęs. Rodos Virnius jau jau cap-carap, nutvers, čia brač šmukšt ir kaip du vijunu ir išsmuko iš nągų, o Virnius lieka bekasas pakauši. Nors Lynui buvo patogų, stovėti prie vartų, nes visiems kapams buvo vieni vartai, o tvora augšta, bet ir jam iš po nosies išskrisdavo, belikdavo tik spiaudyties į visas puses. Lynas iš visos širdies gailėjos, kam nepasiėmė su savim elektriškos lamputės. Vieną sykį jau buvo taip arti priėję, jog tik pašviesk ir medžioklė pabaigta. O čia labai žingeidu, kas per subjektai taip vikrus, nes viena filosofai, turbūt didesni už patį Viduną; antra — geri strategai, nes dviese taip išisukdavo nuo dviejų vanagų, jog tie tik isižiodavo; trečia, kad taip stengiasi neišsiduoti kas esą. Lynas net pamanė: Hm, jei mes pažinsim juos, tai mūsų nuopelnai bus didesni už paties Kuko jėškojusio kokio ten ašigalio, biesas žino ar šiaurės ar pietų. Vienok kiek negudravojo, taip vis pagauti negalėjo. Galų gale Virnys su Lynu išėjo iš kapų. Bet karvelėliai pasirodė atsargūs ir vanagėliams prisėjo laukti visą valandą kol pamatė besiartinančią porelę. Lynas tik spėjo persimainyti kepurėmis ir prisiklaupti ant vieno kelio tarytum rišas batukus.

Virnys gi nuėjo pagal tvorą susitaisęs rankas į kišenių kaip Paryžiaus gamėnas. Tą sceną matė dar vienas liudytojas mėnesis, kurs isiritęs iš debesio žingeidžiai žiūrėjo į tą medžio-klę, ir turbūt pats mielu noru būtų prisidėjęs prie jos, jei ne-
butu prikabinatas prie dangaus.

Praeidami karvelėliai pastebėjo Lyną ir be abejo būtų sprukę atgal į kapus ar laukę visą naktį, bet jau buvo per-
vėlu. Taigi išigandę nosisuko kiton gatvėn, kur jiems teko
susidurti su Virniu.

Ką pamatė Virnius ir Lynas, tai to nesitikėjo nei sapne
matyti, ir dabar nei savo akims netikėjo. „Na Antanai“,
tarė Lynas. „Na Petrai“, tarė Virnius, ir stipriai pažvelgė
vienas kito akysna. O kas pasirodė? Kavalierius, tai buvo,
autoritātė pažangių moksleivių, ir pats iš viso kailio nėrėsi, kad
tik būti populerėsniau tarp gimnazijos mokinių. Juo nuomonės
buvo laikoma sveikomis ir teisingomis, nors kartais ir toli nu-
toldavo nuo teisingumo. Jis nesiskaitydavo su paprastais „mi-
ruoliais“ ir kalboje nuolat iškišdavo, kaip žydas prekę, savo
išsilavinimą. O apsiejimuose jis darydavo į visus didelio išpu-
džio. Na, o dabar pasirodė tas „dieviškas“ mokinys prilygsta
paprastiems miruoliams. Kaip tie nesykį vaikščiodavo pas
Elytę, kaip tie prie jos glausdavos, taip glaudžias ir jis. Va-
dinas, turi bendrą ypatybę „palinkimą prie gražiosios lyties“,
ir jo autoritātė Virniaus ir Lyno akyse nupuolė nuo dangaus
aukštybių žemėn. Na, ištarė Lynas, ko čia stebėtis! Elytė,
apdovanota magnetizmo jiega, taigi visuose mokiniuose nuo
beusio lig „autoritātės“ ir apsireiškia pritraukimo jiega.
Paprastas fizikos dėsnis...

Antanas norėjo spiauti, bet prisiminęs, kad jis toksai pat,
susilaikė, tik pratarė: „Še, tau boba, ir pyragai, na ir pasa-
kyk tu man, ir tas prie tos vištos nupeštos tvoron įkištos
linksta, tai kogi mes blogesni už jį! Bet ar tai galimas
daiktas?“

— Matyt, kad galimas, ir nuėjo abuodu namuosna krai-
pydami pečius.

Garbė.

Leonui ta tema daug davė kalbos. Netrukus visur ir
mokinių „salionuose“, ir bendrabučiuose, ir mokinių susiėji-
muose ir šiaip pasikalbėjimuose ir net pas mokytojus Alek-
siuko ir Liucytės meilė buvo dienos chronika. Einant baž-
nyčion Leonas su kitais draugais, pamatęs Aleksiuką, pribėgo
patyrinėti, kaip jaučias naujo romano „gerojus“.

— O, ką buvo Liucė namie? užklause širdy juokdamos Leonas.

— O kaipgi, kaipgi. Buvo ir iki pusnakties ten buvau primirksėdamas viena akia ir žiurėdamas į draugus, tarytum laukdamas nusistebėjimo ir net pavydo, atsakė Margelis.

— O ką veikei ten?, nepasikakinęs atsaku kvotė toliau Leonas.

— Na, flirtavom ir t.t. atsakė Margelis mirksėdamas akimi ir žiurėdamas, koki įspudį padarys į draugus.

— O Liucė, ką ji?

— Na žinoma, kad mane myli.

— Ar šiandien irgi eisi pas ją?

— Kaipgi, žinoma — buvo atsakas.

— Kažin ar rasi namie, gal ji su kitu... erzino Leonas.

— Ne, niekados, o gal tu žinai, ką, baimingai ir įtariamai užklausė Margelis.

— Ogi aš pats, ar negražus, erzino toliau žiurėdamas, koki įspudį tai padarys.

— Kad aš žinočiau, tad dantis tau išdaužyčiau, kone suriko naiviškai Margelis.

Liucytėėjo skersgatve į bažnyčią. Pastebėjus Margelį, ji lyg susigėdus paraudo ir pridengė akis. Tas pasiėlgimas liko pastebėtas beeinančių artyn draugių ir įtikrino, jog šios dienos chronika nemeluoja.

Bažnyčioje Margelis visomis mintimis ir akimis rijo Liucę. Kada pradėjo giedoti „Pulkim ant kelių“, Margelis atsiklaupė ant vieno kelio ir atsisuko Liucės link. Užpakalyje draugai neiškentė nepasidaliję mintimis: „Į šventą Liucę šaukias“. Leonas be ceremonijų kumstelėjo Aleksiuką ir suriko į ausį: „Muškis į krutinę, sakyk, šventa Liucė, pažvelgk į mane“. Bet Margelis nei negirdėjo, taip buvo paskendęs mintyse apie Liucę.

Liucė irgi kas penkias minutes atsisukdavo pasižiūrėti, ką Aleksiukas daro.

Taip praėjo mišios, pamokslas. Išėję iš bažnyčios Margelis buvo nustebintas linksmia naujiena. Gimnazijoje šiaudien rengiama vakarėlis, žinoma, bus šokiai, žaislai, Amuro krasa. „Tokie vakarėliai mums už medų saldesni“ — sumurmėjo Margelis ir norėjo priėti prie Liucytės, bet kadangi ji buvo draugių pulke, tai jam nenorėjos prie jos eiti.

(T. B.)

A T S I M E N U.

(Pavedu M. L-tei).

Atsimenu, kaip sieliai plaukė
Paviršium Nemuno tyliai,
Kaip garlaivys šniokštuodams kaukė
Ir supo valtį mus, bailiai.

Atsimenu, kaip aš stebėjaus
Iš Nemuno puikių krantų,
Galingam upe kaip ilsėjaus
Apgobtas išpudžių šventų.

Kaip tasyk šilas paslaptینگai
Graudeno skęsdamas tamsoj,
Kaip mus dainų garsus galingai
Jis plėtė vakaro tyloj.

Ak, kaip laimingas man tas laikas!
Ak, tie stebėtini vaizdai!...
Jaučiaus tuomet it mažas vaikas,
Kurį vilioja vien žiedai.

Da ir dabar širdis sujunda
Atminus gamtą ir tave,
Visi vaizdai tuoj vėl atbunda
Ir dvelkia, grožės vėl srove...

R. Žibuntas.

24. VII—14 m.

* * *

Grakščios bangutės nardėsi jurėj
Mano laimužės pasaką burė,
Nendrės pakrantėj ošė, čežėjo
Siela nerimo, blaškės—kentėjo...
Užkite vėjai, bangos siubuokit,
Mano likimą spėkit-rokuokit!
Vėjas suužęs nendres lingavo,
Veidą išbalusį švelniai bučiavo.
Bangos man juokės, meiliai klegėjo...
Tyliai slėpingos nendrės čežėjo...
Bangos gaivino jauną krutinę,
Rangės, kedeno kasą šilkinę...
Siela užburė grakščios, svajonės
Svetimos liko skaudžios dėjonės,
Mano krutinė vargo nebmato,
Kitą pasaulį rado—suprato.

Smėkla.

21 IX. 18.

Iš mokyklų gyvenimo.

Vilnius. *Gimnazijos sukaktuvės.* 18 spalio Vilniaus „Ryto“ Draugijos lietuvių gimnazija šventė savo 3 metų gyvenimo sukaktuves. Šv. Mikalojaus vyrų draugijos salė buvo pilnutėlė mokinių, jų tėvų, pažįstamų ir vietos inteligentų.

Sukaktuvių apvaikščiojimas prasidėjo gerbiamojo Vėdėjo p. M. Biržiškos pranešimu apie gimnazijos gyvavimą bei jos dabartinį stovį. Gimnazija pradėjo turėti labai vargingus metus pergyventi. Mokinių pirmose 5 klasėse (priekl., I, II, III ir IV) susirado vos nepilnas pusšimtis.

Bet skaičius mokinių kas kart sparčiai augo, kol pasiekė 260 su viršum. Gimnaziją paėmė savo globon „Rytas“. Gausią pašalpą jai teikė taipogi „Nukentėjusiems dėl karo šelpti Komitetas“. Mokytojų sąstatas keitėsi. Dabar jau yra nusistatęs ir turi, berods, gerų specialistų. $\frac{2}{3}$ mokinių yra iš Vilniaus gub., kitas gi $\frac{1}{3}$ iš Kauno ir Suvalkų. Mokinių daug yra neturtingų.

Šiomet po Velykų gimnazija ištengė atidengti VII ir VIII kl., paskutiniojoje dabar yra 20 mokinių, prieš atostogas tebuvo 10. Delei ankštumo buto jaunesnieji mokinas išryto 8—1 val., vyresnieji gi nuo 3—8 v. vakaro, Zinoma tas nepatogu.

Po pranešimo prasidėjo deklamacijos ir dainos. Pirmiausia orkestras ir choras padainavo himną. Orkestras gan gerą ispūdį darė į susirinkusius. Vilnius yra berods pirmas, kurio gimnazija turi savo orkestrą. Buvo taipogi ir gerų deklamacijų. Gale buvo šokiai ir žaislai. Vakarelis prasidėjęs 5 val. baigėsi tarp. 9—10 val.

Gimnazija tiek iškentėjusi, išvargusi tikisi išleisti pirmąjį savo leidinį laisvosiose Lietuvos dienose.

A. Juška.

Panevėžys. *Vakaras.* Pas mus mokinių gyvenimas nėra apmiręs. Didžiama nesnaudžia, bet juda-kruta. Spalio 14 d. 7 val. vakare Montvilo salėje buvo mokinių vakaras. Buvo suvaidinta „Mirga“, K. Puidos, ir „Tėtė pakliuvo“ T. Daugirdo. Savo rolių atlikime ypač pasižymėjo Mirga—draugė P. Liepaitė, Bilgėnas—dr. K. Augis, Ona—dr-gė Kirdulytė, o komedijoje St. Paukštys—dr. Mačinskas ir J. Obuolys—dr. Liepa. Suvaidinta gerai, kiek galima buvo reikalauti. Paskum choras padainavo: 1) Ateitininkų himną; 2) Jau saulutė leidžias; Neimanto; 3) Ko liudi putinėli, Naujalio; 4) Kur bėga Šesupė; 5) Liuosybės daina, Petrauskio; be to dr. Kubilius padainavo solo: 1) Vai varge, varge; 2) Barkarolė; 3) Jau sla-

vai sukilo; 4) Ne margi sakalėliai. Draugė Jovaišytė padainavo solo: 1) Aš augau pas tėvelį; 2) Vai putė, putė; 3) Kur bakužė samanota. Galop ejo duėtas draugo K. ir draugės J. „Ne segk sau rožės prie rutų“. Choro dainos patiko publikai, bet ypač publiką žavėjo dr. J. ir dr. K. solo. Aplamai šis vakaras nevienam padarė kuogeriausio išpuodžio.

Vakaro gale buvo uždainuotas Lietuvos himnas. Paskum trumpai (1½ val.) pažaista.

Didelė Montvilo salė buvo pilnintelė. Visi biletai buvo išanksto išpirkti.

Bereikalo „Darbo Balse“ № 38 korespondentas iš Panevėžio p. Pikuolis dejuoja, kad mokiniai nelavinas šale pamokų. Matyt pats p. Pikuolis yra nuo Marso atskridęs Panevėžin, kad taip nieko nežino apie mokinius.

Zinoma, yra ir pas mus mokinių įvairaus plauko. Yra „ateitininkų“, yra „aušrininkų“, yra ir bespalvių. Bet veikliausieji ir skaitlingiausieji—tai ateitininkai. Labai negražus dalykas yra iš šalies „aušrininkų“. Jie tiek prisigėrę „pažangos“, jog laiko nebereikalingu daiktu maldą prieš pamokas ar po pamokų. Negana to, jie ir tiems, kurie dar nenori atsižadėti maldos, trukdo pašnekėsiais gana balsiais, juokavimais. Patar-tumėm truputį sulaikyti savo beribį subedievėjimą.

Draugas J. M.

Panevėžys. Vyrų gimnazijoje štai koki statistika:

I-a	I-b	II-a	II-b	III	IV	V	VI	VII	Iš viso mokinių.
44	44	27	22	30	32	38	30	33	300

Mokytojus turime šiuos: direktorius p. Balčikonis—aiškina literatūrą; inspektorius p. Ambroziejus—fiziką-matematiką; kun. Grabis—tikybą; p. M. Grigonis—lietuvių kalbą; p. Kvietka—geografiją-istoriją-rusų k.; p. Gedravičius—piešimą-braižymą; p-lė Volodkaitė—vokiečių kalbą—dailiaraštį; p. L. Rajunčius—latynų k.; p. J. Bučas-gamtą; p. A. Petroliunas—geografiją-matematiką; p-lė Rajunčytė—vokiečių-fransų k.; p-lė Stulėytė—vokiečių k.; p. Špakauskas K.—aritmetiką; p. Pranc-kunas—istoriją; p. Paulauskas—dainavimą.

Ši rudenį susilaukėmė daug draugų iš Rusijos, kuriems pakliuvus lietuviškon gimnazijon buvo labai sunku prisitaikinti, o kaikuriems net pasivyti.

Iš pargrižusių draugų susilaukėme daug veiklių, kurie mums daug padeda savo prityrimu, bet ir tokių, negeistinų gaivalų, kurie įnešė į mūsų gyvenimą net ir ydų. Iš tokių viena yra—tai begalinis pamėgimas visokių pasilinksminimų o ypač, kas prieinama mokinių luomui, tai vakaruškų. Reikia prisipažinti, jog ir mūsų senesnieji mokiniai nebuvo jau priešininkais „vakarėlių“, bet pasidauginus tokių mėgėjų skaičiui, vakaruškos atsikartoja mažiausia porą sykių į savaitę, jei nepasitaiko kartais kokių nors viešų vakarų. Žinoma, čia vadovaujamasi patarle: „Kol jaunas, tol naudokis viskuo“, bet daugiau čia naudojasi tik kurpiai.

To dar negana. Kaikurie sugrįžusieji iš Rusijos dar perrugę lenkiškuoju ar rusiškuoju raugu ir kažkodel nemano nuo jo pasiliuosuoti. Nuolat gatvėje ir kitose viešose vietose net ir mokykloje kalbasi jei ne lenkiškai, tai rusiškai. Tarytum gėdisi savo lietuviškos, ar bent laiko ją tokia menka, kad geriems žmoniams neverta jai ne kalbėtis. Dažniausiai tai galima pastebėti pas draugus, o ypač drauges, atsidavusius visa siela ir kunu flirtui. Gal jie pamatuoja savo pasielgimą tuom, jog lietuvių kalboje nėra pakol kas flirtui atatinkamų terminų, o gal delto tai daro, kad Panevėžyje yra pakankamai lenkų legionierių ar rusų aficierių, su kuriais gali meiliai praleisti laiką.

Laimė, jog tokių mokinių pas mus nedaug ir pertai nekrenta sešėlis ant mūsų gimnazijos. Gal su laiku ir jie-jos susipras. Duok Dieve!

Draugas J. M.

Kupiškis. Jau nuo pernai metu Kupiškyje gyvuoja „Saulės“ draugijos gimnazija. Šiomet yra 4 pirmos klasės. Jokios katalikiškos moksleivių kuopelės iki šiam laikui nebuvo dar susitvėrusios. Bet jos reikalingumą jautė kiekvienas moksleivis. Pašitarę labiau susipratusieji moksleiviai nutarė sušaukt visuotiną moksleivių susirinkimą, kuriame atsilankė ir vienas vyresnis moksleivis iš Vilniaus. Toks susirinkimas įvyko lapkričio 4 dieną po pamokų gimnazijos bute. Moksleivis-svetys labai plačiai nušvietė organizacijos reikalingumą ir jos tikslą. Jis aiškiai nurodė, kad moksleiviui neturi rūpėti vien tik politika ir kad moksleivio tikslas lavinti save vispusiškai, dedant pamatan Kristaus mokslą ir dorą. Dauguma tam pritarė, bet buvo ir tokių „pirmieviukų“, kurie norėjo tą prakilną sumanyimą sugriaut.

Jie šaukė: „kam tai mums reikalingas koks tai Kristaus mokslas“ (žodž. I. St.) ir daug kitokių „gražių“ žodelių, kurių čia minėt neverta.

Po tam įsirašė nariais norinčiais save lavint viršumintais pamatais. Įsirašiusieji išrinko valdybą iš 5 asmenų. Į valdybą tapo išrinkti: Povilas Pakarklys, Anelė Plačenytė, Antanas Tamošiunas, Povilas Jankauskas ir Paulina Gervaitė. Tokia valdyba nepatiko mūsų „pirmieviukams“. Jie pradėjo šaukt, kad tai neteisinga. Mat jie savo balsus kėlė už savuosius, bet juos mažkas tepalaikė. Nuoširdžiai galima palinkėt naujai susitvėrusiai pirmai Ateitininkų kuopelei geros kloties. Organizuokimės ir lavinkime save, nežiurėdami į tas kliutis, kurias mums yra ir bus daromos mūsų priešų. Pradžia visuomet sunki.

Daugiau drąsos, daugiau ištvermės. Į darbą, kupiškiečiai!
Kapas.

A. a. Elena Bortkevičaitė.

„Šių metų spalio 8 d. po trijų dienų ligos pasimirė Maskvoje jauna lietuvaitė Elena Bortkevičaitė“.
(Liet. Aidas № 118).

Kas mūsų Voronežiečių negerbė nebrangino draugės Elenos? Kas nežinojo jos karštos, gilios, prakilnios širdies, atsidavusios prakilniams, šventiems Kristaus idealams? Ko ji nežavėjo savo gražiu pavyzdžiu. Keno ji nekaitino širdies savo rimta, karšta, apgalvota kalba, pasielgimais? Kas ateitininkų nežino, kaip ji gražiai, išmintingai, tvirtai, išblaškčius, jungė mumis visus iškrykusius, neprityrusius į vieną kuopą, pati dalyvaudama įvairiose tarybose, valdybose, komisijose.

Mes ištremtieji ypač pradžioje buvome akla, iškrykusi išsiblaškiusi, nusiminusi kruva žmonių. Mes stačiai savo pirštus krintome, negalėdami dovanoti sau tos beprotystės, kurią mes padarėme, išsinešindami iš Tėvynės. Kiti stačiai pra-keiksmiais keikė tą valandą, sakydami: „Ar piktasis mums galvas ir apsuko, kad bėgome iš savo gimtųjų guštų į nesvetingus Rusų žemės tyrus. Neturėdami nei kame galvos priglausti, atskirti nuo tėvų globos, artimųjų brangių žmonių, patekome į paleistuvystės, baurių ligų, purvų, nesvetingų žmonių, urvus, urkštynes“. Vietiniai žmonės mūsų neapkentė, pravardžiavo, keikė. Taip mes besimėtydami jieškojome jautrios prakilnios dvasios žmonių, kurie eitu mūsų priekyje. Kas mumis daugiau suprato, judino-kvirbino, tą mes savo pa-

kilusia dvasia augštinome, garbstėme ir branginome. Tokiu tai žmogumi ir buvo Elena Bortkevičaitė. Ji ištiesų ir sunkiausiam darbe ėjo visados greta (gal ir pralenkdama) vyrus. Darbo nėjokio nepurtėsi, bet kame tiktai buvo reikalas ėjo pirmyn be atodairos, vesdama paskui savęs ir mumis silpnuolius, nuskurdėlius kune ir dvasioje.

Mergina graži buvo pažiūrėti. Veidas rimtas, šypsasis, ramus, meilus. Akys gilios, meilios, kalbėdama truputį primerkdavo, antakius suraukdavo. Balsas švelnutis, harmoningas. Kalba aiški, graži, grynai lietuviška, tinkama intonacija, mimika, atatinkami gestai, mostagavimai. Pasielgimuose su žmonėmis turėjo daug takto: nė vieno neužgaudavo, nepažemindavo.

Voroneže prabuvo tik vienus metus, pabaigusi gimnaziją, išvažiavo į Maskvą stoti į augštąją mokyklą. Mes voronežiečiai, netekome gero darbininko, bet žinojome, kad ji ateitininkų nė ten budama neužmirš savo gilia užuojauta. Paskutinį kartą su ja susitikau Voroneže Kalėdų atostogomis pradžioje 1917 metų prie p. p. Bakšyčių, paskui ateitininkų sąvybės vakarėlyje. Klausinėjo manęs apie ateitininkų veikimą. Aš jai dėsciau dalykus trumpai, bet aiškiai ir smulkiai. Išreiškiau keletą liudny minčių dėl to mūsų veikimo. Mane tuokart skatino nenuleisti rankų, bet imties tvirtai, griežtai, rimtai darbo. — „Juk mums tiek daug reikia padaryti“ — sakė ji.

Stropiai sekė einamąjį gyvenimą, nieko nepraleisdama neapsvarsčiusi, neapgalvojusi, neatsiliepusi: jai gyvai rūpėjo socialiai gyvenimo klausimai, amžinieji filozofiški klausimai besiformuojančios pasaulėžvalgos; atsiliepdavo raštais, ateitininkų leidžiamajame hektografuotame laikraštėlyje „Inkare“.

Kažin ką rašė „Inkare“ apie išsidirbimą pasaulėžvalgos, apie moterų emancipaciją, apie savo bendrabutyje nustatytą tvarką.

Aš turiu nutolti nuo temos ir nurodyti, kad tie klausimai, kuriais kalbėdavo a. a. Elena ne bet kokios svarbos buvo.

Lietuvoje mes turėjome žmonių, kuriems mūsų jaunos sielos itin rūpėjo, turėjome kun. pral. Dambrausko leidžiamąją „Ateitį“, turėjome ir šiaipjau tinkamos literatūros, galėjome iš jų čiulpti medžiagos savo pasaulėžvalgos murams, jieškoti patarimų pas savo vadovų. Rusų žemėje mes to neturėjome pradžioje; tai mažai saujelei mūsų inteligentų, kuri pradžioje dirbo tame svarbiame darbe, rūpėjo iš valdžios pašalpą gauti, bendrabučiai kurti ir t. t. O lietuviškos literatūros pradžioje visai neturėjome: mitome Puškinais, Gogoliais, Lermonto-

vais ir t. p.¹⁾). Lietuviškų knygų ir turėdamas nelabai kas teduodavo, teskolindavo bet kam — labai jas brangino sakdami: „Ar žinai, kas dabar kainuoja lietuviška knyga ir kame tu dabar ją gausi pirkti?“

Moterų emancipacijos klausimus ne bet kokioje vietoje laikėme. Tie klausimai turėjo tiek svarbos, kiek sutartinai vyrai su merginomis turėjo drauge dirbti. O dirbti butinai reikėjo drauge išvieno visiems, nes kitaip butumėm susiskaldę ir nieko iš mūsų darbo butu neišėję. Čia tuose savytarpiuose sątikiuose nutikdavo, pasitaikydavo daug negerų dalykų: asmeninės simpatijos ir antipatijos bendrame darbe, nežinojimas tų dėsnių, kuriais laikosi draugijinis sugyvenimas ir bendras darbas. Sueiti viename bendrabutyje po kelias dešimtis, po šimtą ir net po du šimtu žmonių, įvairiais charakteriaus įsitikinimų, išsilavinimo, religijos ir tautystės ir su kiekvienu sugyventi mums nepratusiems geros tvarkos laikyties, nervingiems, suvargusiems svetimame krašte, kada mūsų iš šalių seka kiekvieną žingsnį, kiekvienas praleisdamas ar praeidamas, nužiuri mus nuo galvos lig žemės, kuris tik pirmą kartą išgirsta žodį: „Lietuvis“, reikėjo drąsos ir mokslo.

O čia tai visoje šviesoje iškilsta tas idealis žmogus, kuris suprato vertę visų tų gyvenimo iškeltųjų klausimų ir savo darbu ir pavyzdžiu tvėrė naujas formas besimainančio gyvenimo. Tokia tai šviesa, gražiu paveikslu neišsekančiojo darbo buvo ir a. a. Elena tikrai inteligentiška, dora, išsilavinusi išmintinga, mylinti Dievą ir Tėvynę, mergaitė. Tuoliau mes ją suprasime, kad išžiūrėsime į kitą dalyko pusę, prisimindami sau ir tą, kad mes turėjome savo tarpe ir tokių žmonių, kurie vardan laisvamanybės neigė švenčiausius norus geriausių žmonių, neprisileisdami „klerikalinės“ tvarkos, neprisiimdami augštesnių gyvenimo dėsnių, bet reikalavo pilnos palaidosios individualės liuosybės. Juk geros tvarkos bendrabutyje ir neturėjome, merginų bendrabučiuose tvarka buvo geresnė, užtai vienuolynais buvo ir vadinami.

Tie visi priekaištai, pilni sarkazmo, tulžies, šetoniško pasityčiojimo, buvo skleidžiami netik mūsų pačių tarpe, bet ir rusų spaudoje. Tuos priekaištus atremdinėdavo Elena Bortkevičaitė, suprasdama didelį reikalą tvarkos, drausmės gyvenime, maldos, mokėjimo sugyventi su žmonėmis.

Ji parašė trumpą, bet jautrią, trikštančią geromis numatytomis, giliai apvertintomis ypatybėmis brangaus nabaš-

¹⁾ Kitiems užteko Markso „Kapitalo“, o dar kitiems, gėda sakyti, Pinkertonų ir t. t.

ninko, a. a. Juozapo Michailos nekrologą (Ateities Spinduliai № № 5, 6, 7, 1917 m.). Ji rašo: „Lai šaltos rasužės krin-
tančios nuo senųjų pušių, kas rytas ašaroja prie tavo viena-
tinio kapo. Lai lengva Tau buna svetimoji žemelė.

Ateis saulėta pavasario diena, kuri išblaškys dabarties
ukanas, sutrupins vargus, užlygins bedugnę, skiriančią mus
nuo Tėvynės ir kas gyvas grįš į Lietuvą, bet brangus drau-
gas Juozas jau nebegriš. Jis miega Viešpatyje. Ilsėkis Bro-
leli, ramiai. O Tavo skaiščiai sielai tešviečia Amžinoji
Šviesybė“.

Tu, Sesute, lig ta gegutė, begėdėdama sava vienmintį
Brolelį, išmokinai ir mane gėdėti Tave. Taip, atėjo pavasa-
rėlis prašvito ir saulės spinduliai, nukrinta ir pančiai, am-
žiais nelaimingus mus vargšus slėgę, mes parėjome bedugnę,
kuri mus apvalius trejus metus skyrė nuo brangios Tėvynės,
sugrižome į Lietuvą, bet brangiausios draugės, kaip ir Juozo
Michailos „liko kapas, vien tik kapas tolimas, šaltas, juodas“,
kuris „laukia, ar neatskris žinelė iš Tėvynės“. Ta, kuri visa
širdimi mylėjo ją, kentė vargo dėl jos, ir tų pavasario die-
nų nesulaukė. Aš manau, kad ta mintis, kad ji nebegriš jau
į Lietuvą, ne vieną ašarėlę jai sergant išspaudė iš akių. Mes,
kaip maži vaikai „Dieve, sugražink mums tėtę“, meldavo-
mės: „Dieve, duok mums nors kartą dar pamatyti Lietuvą.“
Tur but, mes tremtiniai, vargo pelės, neapkerpėję, neapiplei-
šėję, neapsvaigę nuo bolševikų drumščių, tenumanėme, kaip
sunku yra su šiuo pasauliu skirties, savo Tėvynės nepamačius.

Gal persilpnai, aš čia atvaizdinau gražų šviesų, paveiks-
lą mirusios draugės, permažai paduodamas jos ypatingai bran-
gių psichologiskų ruožų, atleiskit man, bet viena mintis graži
ir šviesi mano plunksną vadžiojo tinkamai pagerbti brangią
draugę. Atminkim mes, ateitininkai, tą itin turtingą ir nuo-
stabią dvasią¹⁾.

J. V.

Kaunas, Lapkričio 1 d. 1918 m.

Patarlės.

(Surinkta Klovainių par., Joniškelių apskr.).

Kad ir ant šluotos, bytik važiuotas.

Kas kad mažas, bet gražus.

¹⁾ Smulkesnių biografiškų žinių apie kiltį, jaunystės dienas, gal
kits kas parašys, kas ją pažinojo iš mažens.

Kokie „čėsai“, tokie laikai, kokie tėvai, tokie vaikai.
Kaip numirsiu, rugiais užkirsiu.
Kaip išsipagiriosiu, tuomet padėkosiu.
Kad bučiau nelaimę žinojęs, nebučiau tenai baladojęsi.
Nuo „pasilko“ matyt tau akis apvilko.
Pats bekortaudams nususo, o dabar jau kitus kuso.
Patiko it šuniui botagas.

S. Ž.

Redakcijos atsakai.

D-ui J. Zemičiui. Už raštus ir auką labai ačiu. Pasistengsime savo laiku viską sunaudoti.

D-ui A. B-ui. Tamstos straipsnis „Poetizmas“ bus idėtas viena iš sekančių n-rių.

D-ui R. Zibuntui. „Musų poezija ir jaunieji poetai“ dedame šin n-rin. Už šį rimtai ir objektyviai parašytą straipsnį „At.“ skaitytojai be abejo bus labai dėkingi.

D. A. Juškai. Korespondenciją dedame šin n-rin. Straipsnį vėliau sunaudosime.

D-ui A. B-ui. Tamstos raštuose žymu maniera—vieną mintį reikšti daugeliu žodžių. Tai nėra girtina, juoba šiuo laiku, kuomet ir popieris ir rinkimas ir spauda žymiai pabrango. Taigi patartumėm Tamstai rašyti kuotrupiausiai ir nereikalingų pagražinančių epitetų prie kiekvieno žodžio nedėlioti.

D-ui R-iiui. „Širdžių Karalienė“ gana vykusiai parašyta, pasistengsime ją kiek vėliau sunaudoti.

D-ui Ziogeliui. Apie Šiaulių gimnaziją buvo jau rašyta praeitame n-je. Taigi antrą kart apie tą patį šalįką dėti nėra kaip.

D-ui I—XV bevardžių eilų autoriui. Eiliavimo žvilgsniu Tamstos eilės taisyklingos, viena tik joms truksta—poezijos. Kad „Ponai... už nieką laiko mus visus ir kaip vištos slienką kerta, drasko į šmotus“, kad „aeroplanai zemia „kulkos... žlembia“, kad „šokant kraipės kojos“, kad į Tamstą „pesimizmas vis artinos šliaužė“, kad „didpilių bedarbių burys rume šnekučiuoja“ ir „kalbą šventos Lietuvos ten „chamska“ vadina“, kad „saulutė—ugnies kamuolys“ ir kad sveikas bridas „per bangas vos valdydamas kojas“, visa tai gal būt ir tiesa, bet skaitydami tai nejautėm nei pasigerėjimo nei pasibianrėjimo, o tik turėjome noro pasijuokti. Taigi ir patariame poezijai duoti „pakajų“.

D-ei Šmėklai. „Grakščios bangutės“ geriausia pavyko tai gi jas ir dedam. Kitko tuotarpu negalime sunaudoti.

Redaktorius ir leidėjas

PR. A. DAMBRAUSKAS.

Saliamono Banaičio spaustuvė Kaune Litzmann'o gatvė № 34

Gruodžio 1918 m.

№ 12 (82).

ALBERTS

Turinys.

I. STUD. L. BISTRAS: Valdymasis ir krikščioniškoji dora	321
II. JERONIMAS ZEMUTIS: Dar keletas žodžių apie poetizmą	327
III. J. BUIVYDIS: Romanas	332
IV. KAZYS MAKNIS: Gana tų dejonų. (Eilės) .	349
V. Iš mokyklų gyvenimo	349
VI. KUN. JUOZ. JANILIONIS: A. a. Valerius Užubalis	351
VII. A. a. Vytautas Endziulaitis	352
VIII. Atriestos redakcijai knygos	352
IX. Ankos „Motinėlei“	352
X. Redakcijos atsakai.	352

Antru atveju spausdinama Lietuvos jaunimui maldaknygė

MELSKIMĖS

Sustatė Prelatas A. Dambrauskas

Įvairiomis kainomis, pagal aptaiso.

Užsisakant meldžiama aiškiai pažymėti, kiek egzempliorių tos maldaknygės norima imti merginoms ir kiek vaikinams.

Šv. Kazimiero Draugijos knygyno vedėjas

A. Kniukšta.